

Verbonden of geketend?

Een rondetafelgesprek over ketenregie

BART CLAES^a
 THOMAS MAESELE^b
 LEO VAN GARSSE^c
 NICOLE VETTENBURG^d

Panopticon, 34 (4), 293-301
 © 2013 MAKLU | ISSN 0771-1409 | JULI 2013

- a Onderzoeksgroep Crime & Society (Cris), Vakgroep Criminologie, Vrije Universiteit Brussel (Corresp.: Bart. Claes@vub.ac.be).
- b Stafmedewerker, OCMW Gent.
- c Assistent, Vakgroep Sociale Agogiek, Universiteit Gent; Vrijwillig wetenschappelijk medewerker, Leuven Instituut voor Criminologie (LINC), Katholieke Universiteit Leuven.
- d Vakgroep Sociale Agogiek, Universiteit Gent.

INLEIDING

Er waait tegenwoordig een aanwakkerende wind door het landschap van het forensisch welzijnswerk, gestimuleerd door een 'hogedrukgebied' ten noorden van ons, in Nederland. Het is een beeldspraak die niet eens zo ver staat van de realiteit. Van 'hoge druk' op het para-justitiële domein kunnen we wel degelijk spreken en dat is nog méér en al langer het geval bij onze nuchtere noorderburen. Zoals wel vaker zijn ze Vlaanderen voor met het lanceren van het kernbegrip 'ketenregie' dat precies en scherp uitdrukt waar het op slaat en dat zuidwaarts afdrijft. Vergeleken met oproepen tot 'respectvolle samenwerking' of 'netwerkvorming' tussen welzijnswerk en justitiële instanties gaat ketenregie nog een stap verder. Ketenregie brengt medewerkers uit drie domeinen samen: politie/justitie, hulpverlening en lokaal/provinciaal bestuur. Er wordt tussen deze partners een zo sluitend mogelijk samenwerkingsverband gecreëerd met als doel het verbeteren van de zorg-, hulp- en/of dienstverlening aan de cliënt. Via een ketenmodel stemmen zij hun inspanningen af op een gezamenlijk plan van aanpak dat voortkomt uit de gezamenlijke bespreking van de concrete casus. Specifieke voorbeelden van ketenaanpak vinden we in het Mechelse project 'Korte Keten Mechelen' en het Antwerpse 'Cliëntcentrale Organisatie met Drie Partners (CO3)' die zich beiden richten naar situaties van intrafamiliaal geweld¹. De deelredactie Maatschappelijke Dienstverlening grijpt het thema ketenregie aan om te reflecteren over de hedendaagse verhouding en samenwerking tussen politie/justitie, hulpverlening en lokaal/provinciaal bestuur, of anders gesteld binnen de driehoek welzijn, veiligheid en justitie. Met een rondetafeldebat van direct betrokkenen op 26 maart 2013 wenst de deelredactie bij te dragen tot het debat en visieontwikkeling op het breed begrepen domein van de strafrechtspleging. Dit verslag geeft het verloop van het debat en de interacties tussen de deelnemers weer die niet als vertegenwoordiger van een sector spreken maar vanuit een bepaalde manier van kijken naar de maatschappelijke werkelijkheid.

¹ Provincie Antwerpen (2012), 'Themanummer Innovatie in de aanpak van intrafamiliaal geweld', *Provinciaal Domein Welzijn*, 6(19), 1-60.

Deelnemers:

- Kaat BOON, arrondissementscommissaris provincie Vlaams Brabant
- Sven COLE, casemanager overlegplatform geestelijke gezondheidszorg Oost-Vlaanderen en liaison drugsbehandelingskamer Gent
- Johan DE PAEPE, korpschef politie Sint-Niklaas
- Hans DOMINICUS, dienshoofd 'directie expertise' DG Justitiehuisen FOD Justitie
- Jeroen MAESSCHALCK, hoofddocent criminologie KU Leuven
- Davy SIMONS, ketenregisseur CO3 en beleidsadviseur risicojongeren, overlast en intrafamiliaal geweld Stad Antwerpen
- Kris STAS, Stafmedewerker Steunpunt Algemeen Welzijnswerk
- Guido VERMEIREN, substituut procureur-generaal Hof van Beroep Antwerpen
- Nele HOFMAN, directeur maatschappelijke dienstverlening OCMW Kortrijk

KETENREGIE, EEN KIND VAN ZIJN TIJD?

Het denken over multidisciplinaire samenwerking in de huidige maatschappelijke context is met ketenregie te plaatsen binnen de driehoek welzijn, veiligheid en justitie. De deelnemende partners zoals bestuurlijke overheden (gemeenten, steden, OCMW), welzijnsorganisaties, politie en justitie richten zich naar wat als ernstige sociale problemen wordt aanschouwd. De doelstelling is om deze zo efficiënt en effectief mogelijk op te lossen. Kan ketenregie gezien worden als een antwoord op de actuele maatschappelijke roep om 'sluitende' systemen in de aanpak van criminaliteit? Draagt de samenwerking bij tot een meer welzijnsgerichte aanpak of is het eerder een versterking van repressie?

Kris Stas: Persoonlijk deel ik deze laatste bekommernis. Dat heeft te maken met de premissen waar ketenregie op terug gaat. Zo gaat men ervan uit dat het samenzitten van de verschillende instanties ook de gebruiker iets oplevert. Ik ben daar niet zo zeker van. Ik vrees dat druk zetten op mensen om tot verandering te komen eerder als repressie wordt aan gevoeld.

Davy Simons: Ik ben het daarmee niet eens. In de praktijk van ons project rond intrafamiliaal geweld komen we vaak in uiterst complexe situaties terecht. De sleutel om tot een keten te komen is dat de partners vertrekken vanuit een gezamenlijke doelstelling. De doelstelling is immers het vermijden van geweld, het stoppen van herhaling en het bevorderen van beschermende factoren in het cliëntsysteem. In de 70 dossiers waar we tot nog toe een 'expertenteam' van zo'n vijftien mensen hebben samen gezet, zijn we altijd tot een consensus gekomen over een plan van aanpak. Dat komt altijd neer op het eerst inzetten van welzijn, waarbij justitie vaak het 'plan B' is. Vroeger deed ieder zijn eigen ding waardoor de acties elkaar vaak tegenwerkten. In plaats van meer repressie zien we in de praktijk dat er door de ketenregie veel meer hulp wordt geboden en justitie als stok achter de deur wordt gebruikt.

Guido Vermeiren: Ik ben akkoord dat het Antwerpse project intrafamiliaal geweld repressie eerder tegengaat. Maar anderzijds moeten we durven zeggen dat het niet altijd vanuit die idee is dat de verschillende partners tot de keten toetreden. Vroeger werd er door justitie op heel veel dingen gewoon niet gereageerd. Een motief bij vele procureurs om mee te werken in zo'n keten is om ook in die dossiers te kunnen reageren. Je krijgt dan méér reactie op strafbare feiten waar vroeger niets mee gebeurde en ja, in die zin misschien meer repressie.

Johan De Paepe: Zo nieuw is die ketenregie niet. Binnen de politie zijn we al jaren vragende partij naar samenwerking. Wij zijn geen vragende partij om mensen te straffen. Wij willen dat ze weer een 'normaal' leven kunnen leiden zonder dat er geweld aan te pas komt. Maar akkoord, we laten hen niet echt de keuze. We gaan hen dwingend overtuigen om mee te stappen in de hulpverlening. Justitie fungeert inderdaad als stok achter de deur. Is dat repressie? Misschien wel, maar dan toch vanuit de zorg dat die mensen weer verder kunnen.

Sven Cole: Ik vind dat niet altijd repressief. Als ik kijk naar de drugsbehandelingskamer² dan gaat het inderdaad om een dwingende, positieve manipulatie van de cliënt om niet in dezelfde fouten te vervallen. Ik zit daartussen om mensen in contact te brengen met de hulpverlening, een weg die ze anders niet zouden vinden. Het dwingende karakter wordt hierbij omgezet in een helpend karakter, met de hoofdbedoeling de kwaliteit van leven te verbeteren.

Nele Hofman: Binnen het OCMW ervaren we tegenwoordig ook meer druk om samen te werken en gegevens te delen. We proberen daar zeer pragmatisch mee om te gaan, rekening houdend met de wet op de privacy. Sociale zekerheid is een ander wetgevend kader dan het justitieel. Deze kaders worden tegenwoordig nogal eens door elkaar gehaald. Je kan niet iemand zijn leefloon afnemen omdat hij drugs gebruikt of een gewelddelict gepleegd heeft. Men moet de verschillende wettelijke kaders respecteren. En we merken wel een druk om daar op een andere manier mee om te gaan.

Jeroen Maesschalck: Er zijn meerdere manieren om aan ketenregie te doen. Vaak wordt dat begrip in een erg hiërarchische zin geïnterpreteerd. Als ik de praktijk beluister, dan gaat het vooral over casusbespreking, en dit op voet van gelijkheid. Misschien moeten we types van ketenregie onderscheiden en dan na gaan welk type we voor welk soort problemen inzetten. Klassiek maakt men een onderscheid tussen 'egalitarisme', waar gelijkwaardigheid overheerst en men heel veel overlegt, 'hiërarchie', waar de samenwerking door regels en duidelijke taakverdelingen wordt overheerst, en het 'markt-type', waar iedereen vooral het eigenbelang bewaakt en hierover onderhandelt. Met dergelijk onderscheid vermijden we dat we in het gebruik van eenzelfde begrip verschillende invullingen door elkaar heen hanteren. In de praktijk van de ketenregie zal men natuurlijk vaak de drie types combineren, maar het is goed na te denken welke 'dosis' men van elk type gebruikt en wenst.

Kaat Boon: Ik versta onder ketenregie 'ketengericht werken' waarbij er wordt overlegd tussen de verschillende sectoren. Ik zie daar geen hiërarchie in. Ik denk aan hulpverleners die aan het parket vragen een tussenkomst ten aanzien van een persoon die al in behandeling is voor druggebruik nog wat uit te stellen. In die zin vind ik dat dan ook 'efficiënt'.

Davy Simons: Toch zie ik in die 'efficiëntie' ook een valkuil. Het moet om kwaliteit en niet om kwantiteit gaan. We doen liever honderd dossiers op een goede manier dan duizend zaken op een drafsje. Je kan de politieke druk krijgen om met dat buzzword (ketenregie) aan de lopende band allerhande dossiers aan te pakken. Wat die hiërarchie betreft: je mag niet vergeten dat het in die keten om afspraken gaat die onderling bindend zijn. Het gaat niet zomaar om overleg.

² Het betreft een initiatief aan de rechtbank te Gent waarbij in het kader van de zitting een overleg tussen verdachte en (drugs)hulpverlener mogelijk wordt gemaakt. Dit kan leiden tot een overlegde keuze om de stap naar de hulpverlening in de gerechtelijke maatregel een plaats te geven.

Hans Dominicus: Ik vraag me soms af wat dat in de praktijk betekent. Vanuit de justitiehuisen hebben we heel veel ervaring met allerlei vormen van overleg. Maar als het om bindende afspraken gaat, dan volg ik de stelling dat dit nog lang niet overal zo werkt. Ik zie een groot onderscheid tussen keten-*samenwerking* en keten-*regie*, waarbij er in het laatste geval ook iemand is die op het einde eventueel de knoop moet doorhakken. Maar dan moet het mandaat van de deelnemers rond de tafel hierop zijn afgestemd en moeten er ook voldoende budgettaire middelen zijn om de genomen beslissingen waar te maken. Misschien is samenwerking een eerste belangrijke stap om tot regie te komen.

SAMENWERKING, EEN KANS OF EEN RISICO?

De samenwerking tussen de partners in de ketenregie baseert zich op gelijkwaardigheid of op relatieve onafhankelijkheid. Hierbij komt de onafhankelijkheid van de rechterlijke macht en de autonomie van het welzijnswerk nadrukkelijk in beeld. Daarbij hebben deze partners de medeverantwoordelijkheid voor het algemeen belang.

Jeroen Maesschalck: Het lijkt me evident dat er een spanning bestaat tussen een veiligheids-, justitie- en een welzijnsdiscours. Een van de gevaren van ketenregie is dat voor deze spanningen, vanuit het enthousiasme over de samenwerking, geen oog meer is. Maar een spanning hoeft niet noodzakelijk een probleem te zijn. Je moet vertrekken vanuit de tegengestelde doelstellingen bij elke partner en zo tot overleg komen.

Davy Simons: Ik ben het hiermee niet helemaal eens. Een van de kenmerken van ketenregie is het vertrekken vanuit een gezamenlijke doelstelling. Maar dat betekent niet dat alle dossiers van de partners in deze keten terecht komen. Alles hangt van af van de casus. Neem een persoon of gezin waar bijvoorbeeld intrafamiliaal geweld plaatsvindt en waarbij al verschillende diensten betrokken zijn: hier kan je als professionals meer samenwerking nodig hebben.

Kaat Boon: Ik ben van oordeel dat de gerechtelijke onafhankelijkheid niet wordt bedreigd in deze vorm van samenwerking. Dat lijkt me eerder het geval voor de vrijwillige hulpverlening. Ondanks een goede samenwerking bestaat er altijd een vorm van onevenwicht tussen welzijn en justitie. Want, als het erop aankomt, dan zal justitie nog altijd zijn ding doen, een mandaat dat de vrijwillige hulpverlening niet in eenzelfde mate kan laten gelden.

Guido Vermeiren: Ik vind dat elk van de betrokken organisaties, zowel hulpverlening als justitie, een eigen missie en doelstelling heeft. Maar doelstellingen kunnen ook voor een deel gelijk of samen lopen. Dat hoeft niet te betekenen dat je je onafhankelijkheid verliest. Justitie moet met zijn dossiers doen wat het nodig acht. En dat geldt ook voor de hulpverlening. Ieder doet dat vanuit zijn eigenheid. Wanneer de doelstellingen gezamenlijk ingevuld kunnen worden – en dat kan vaak zo zijn – dan moeten we samenwerken. Omdat we samen dat doel beter kunnen bereiken. Ik denk trouwens dat de parketten meer en meer afstappen van het puur reactief optreden waarbij men enkel uit is op vervolging. We stellen ons meer en meer de vraag naar oplossing voor zowel dader als slachtoffer en daar hebben we de andere partners voor nodig. Als we toekomstgericht werken, dan hebben we daarna geen justitiedossier meer, maar een hulpverleningsdossier. We hebben dus een gezamenlijk belang om die problemen aan te pakken.

Johan De Paepe: Misschien moet er minder beschermend met eigen taken en verplichtingen worden omgegaan. Het moet toch gaan over het aanpakken van de oorzaken. Eens een casus zijn weg heeft gevonden naar justitie, zit dat dossier in een brandpunt-situatie en is het nodig om een signaal te geven dat iets niet toelaatbaar is. Daarna dienen dader, het gezin, de kinderen begeleid te worden om niet meer te ontspreiden in geweld. Dat is in het belang van justitie en politie, want dan hebben wij minder werk! Elke dienst heeft te weinig geld en te veel dossiers. Maar minder dossiers betekent voor justitie en politie ook dat er minder geweld is, dat er minder miserie is.

Jeroen Maesschalck: Er blijft in ketenregie toch een bepaald risico dat een partner gekoloniseerd wordt door een ander. Ik denk dan aan de mogelijkheid dat het welzijnswerk gewoon wordt ingeschakeld in het veiligheidsbeleid en niet meer nee kan zeggen. Is dat dan helemaal uit de lucht gegrepen?

Hans Dominicus: Voor mij heeft ketenregie een plaats in een samenwerking waar hulpverlening en justitie al betrokken zijn op een dossier. Voor de andere dossiers blijft ieder bij zijn eigen werking. We moeten toch vaststellen dat heel wat dossiers vertrekken vanuit een heel duidelijk justitieel kader. Er is een misdrijf gepleegd. De insteek is justitieel waarbij justitie een beroep doet op welzijnsvoorzieningen om samen te werken. Maar de omgekeerde beweging zie ik veel minder. Ik zie de hulpverleners vandaag nog niet zo gemakkelijk de stap zetten naar justitie om te zoeken naar oplossingen.

Nele Hofman: De ene situatie is de andere niet. Vanuit het OCMW worden we heel veel geconfronteerd met politionele of gerechtelijke onderzoeken die lopende zijn en waarbij ze medewerking zoeken. Puur wettelijk gezien dienen we de wet op de privacy te volgen en kan er geen informatie gedeeld worden, behalve als er minderjarigen benadeeld zijn en dergelijke. Aan de andere kant is het OCMW ook een lokaal bestuur dat zich verhoudt tot een maatschappelijk draagvlak, tot de leefbaarheid in de stad. In situaties waar er nog geen justitiële opvolging is, zit er veel meer druk op de welzijnswerker om informatie te delen. In de kaders waar er al een justitiële opvolging is, werkt ieder vanuit zijn eigen missie, doelstelling en instrumenten.

Kaat Boon: De hulpverlening moet er zich goed bewust van blijven dat wat zij toevertrouwt aan informatie aan de politie, zal gedeeld worden met haar gerechtelijke overheid, namelijk het parket of onderzoeksrechter. Dat besef vervaagt soms.

Johan De Paepe: Daar denk ik ook wel dat het parket voldoende volwassen geworden is om niet onmiddellijk bij elke informatie direct repressief te reageren.

Guido Vermeiren: Ik ben akkoord dat er bij het parket hieromtrent een zekere volwassenheid gekomen is en het blijft steeds afhankelijk van elke individuele magistraat. Vandaar de noodzaak aan duidelijke samenwerkingsafspraken of protocollen. De informatie van de hulpverlening is belangrijk voor ons. Zo weten we graag waarom iemand geweigerd wordt in de hulpverlening. Is er geen hulpvraag bij de cliënt? Of wordt beter een andere therapie of begeleiding voorgesteld? Dat is informatie die we zeer graag zouden bekomen maar vaak niet krijgen.

Kris Stas: Wat ontbreekt, is het perspectief van de persoon waar het om gaat. Eigenlijk hebben de partners in ketenregie een gedeelde bekommernis om de persoon. Of die gedeelde bekommernis dan ook gedeelde doelstellingen veronderstelt, vind ik twee verschillende dingen. Vanuit een gedeelde bekommernis kunnen instanties samen zitten en ideeën bespreken over wat er met de persoon zou moeten gebeuren. Maar

vindt de persoon in kwestie dat ook? Wanneer een cliënt vanuit justitie naar de hulpverlening wordt gestuurd en daar vervolgens geweigerd, kan hij dat niet altijd uitgelegd krijgen aan justitie. Dan stellen we steeds een driehoeksoverleg voor met justitie en in aanwezigheid van de cliënt. Hierin kan ieder in zijn eigen rol blijven en tegelijkertijd kan de cliënt maximaal op zijn verantwoordelijkheid worden aangesproken. Ook de toestemming van de cliënt om in zo een verhaal te stappen heeft heel wat consequenties en ik vraag me af of er sprake is van tegensprekelijkheid in hoofde van de cliënt. Dát ontbreekt in dit verhaal van ketenregie: we zijn steeds bezig *over* iemand niet *met* iemand. De cliënt heeft geen plaats.

Sven Cole: Ik begrijp dat toch niet. In een ketenregie heeft de betrokken hulpverlener nog contact met zijn cliënt, bereidt hij de ketenregie met hem voor.

Johan De Paepe: Daarbij is het ook niet aangewezen dat cliënten steeds betrokken worden bij overleg. Het is belangrijk afstand te kunnen nemen van een casus bij het zoeken naar oplossingen. Met de persoon erbij, blok je misschien een aantal mogelijkheden af net omdat hij er emotioneel op gaat reageren.

Kris Stas: Dan denk ik dat het belangrijk is dat we onderzoek doen naar de perceptie van de gebruiker, de cliënt. Hoe kijkt hij naar heel dit verhaal? Hoe percipieert hij deze ketenregie? Ik ben bang dat mensen de betrokken instanties in ketenregie als één pot nat beginnen zien. Weten cliënten nog met wie ze te maken hebben, wat precies het mandaat is van deze of gene instantie?

Johan De Paepe: Ik sluit me hierbij aan. Cliënten hebben vaak een negatief beeld van de politie en justitie net omdat we vaak repressief dienen tussen te komen. Het zou nefast zijn voor het welzijnswerk wanneer zij mee ingezogen worden in deze negatieve perceptie.

Davy Simons: In de Nederlandse veiligheidshuizen doet men volop aan ketenregie. Daar hebben ze deze problemen inderdaad, ook al omdat zij té veel hebben ingezet op efficiëntie. Hierdoor krijg je een systeem boven de hoofden van de mensen. Daaruit kunnen wij leren.

Guido Vermeiren: Ik kan me voorstellen dat de cliënt zich niet meteen op zijn gemak kan voelen ten aanzien van een overleg tussen instanties. Maar ik ben het er absoluut niet mee eens dat de magistratuur automatisch zwaarder zou wegen in het overleg. Als we samenwerken is dat op voet van gelijkheid. Natuurlijk geef ik toe dat we als magistraat in een rol zitten van de zogenaamde stok achter de deur. Dat kan aanleiding geven tot gedwongen hulpverlening. We hebben dat in Antwerpen in 2000 geprobeerd met de drughulpverlening in het kader van de praetoriaanse probatie. Er was toen veel tegenkanting vanuit de hulpverlening. Uit experimenten bleek echter dat cliënten vaak gedwongen starten maar later gemotiveerd zijn om aan hun problemen te werken.

Kris Stas: Dan heeft u het over het segment van cliënteel waarvoor dit werkt. Maar een deel van het cliënteel haakt via deze werkwijze ook af op de hulpverlening. En daar ligt dan weer de bekommernis van de hulpverleners.

HET BELANG VAN PREVENTIE EN DE BRUG NAAR NET-WIDENING?

In het rondetafeldebat wordt door de deelnemers meermaals aangereikt dat ketenregie zou kunnen leiden tot een uitbreiding van het aantal tussenkomsten in het algemeen.

Daarbij richt ketenregie zich op de ‘problematische’ situaties die door de partners wordt aanzien als een ernstige probleemstelling die geen enkele van deze instanties op effectieve wijze alleen kan bestrijden. Ook gaat het vaak om de meest kwetsbare groepen in de samenleving. Zetten we steeds meer middelen in ten aanzien van zeer specifieke groepen? Is er binnen ketenregie ook plaats voor algemeen preventief werk waarbij hulpverleners de steeds weerkerende oorzaken, die zij in het werken met de individuele cliënt vaststellen, signaleren aan organisaties die, voor er van echte problemen sprake is, met de cliënten werken.

Guido Vermeiren: Volgens mij is het toch een en/en-verhaal. Enerzijds is er de algemene preventie die alle aandacht verdient, anderzijds het ketengericht werken. Bij dat ketengericht werken is de partner justitie al betrokken. Maar dan kan je op basis van een casus soms met het hele gezin (bv. bij intrafamiliaal geweld) werken. Dit is dan toch een vorm van preventief werken?

Kaat Boon: Toch heb ik de indruk dat er zich een verschuiving voordoet. Er gaat steeds meer aandacht naar hulpverlening en er wordt steeds minder ingezet op preventie. Algemene preventie is moeilijk aantoonbaar. De diensten die zich daarvoor inzetten werken slechts met een beperkt aantal mensen. En je ziet dat preventie de laatste vijf tot zeven jaar wordt afgebouwd.

Kris Stas: Er wordt gezegd dat intrafamiliaal geweld toeneemt. Maar wat probeert men als samenleving te doen om te voorkomen dat het zover komt? Om het even wie kan dit opnemen: onderwijs, diensten die werken met gezinnen, enz. Investeren in voorkomen neemt af omdat men daar ook niet mee scoort.

Nele Hofman: Het is nodig dat er, ook binnen de keten, aan taakafbakening wordt gedacht. Een aantal partners legt het accent vooral op repressie, vervolging. Wij als OCMW leggen de focus op het afleggen van een traject met de mensen maar ook het werken aan de leefbaarheid van een buurt. Veiligheidsdenken overstijgt het cliënten-niveau en is een proactief verhaal waar er naast politie en justitie andere partners zijn. Dit ruimer verhaal, die keten rond veiligheid, wordt onvoldoende uitgewerkt, zeker niet op lokaal niveau.

Jeroen Maesschalck: Ketenregie kan in twee betekenissen worden gebruikt. Enerzijds heb je de abstracte veiligheidsketen, of de conceptualisering van alles wat met veiligheid te maken heeft. Anderzijds heb je de concrete keten, het management. Ook is het duidelijk dat ketenregie niet werkt voor alle maatschappelijke issues. Misschien moet het onderzoek zich meer toespitsen op de vraag waarvoor ketenregie wel geschikt is en waarvoor niet. Dat lijkt in elk geval zinvoller dan ketenregie te beschouwen als een oplossing voor alle problemen. Dat laatste is verleidelijk want een keten biedt natuurlijk ook veiligheid en een zekere ‘dekking’ aan de betrokken instanties.

Davy Simons: Zo zie ik het niet mogelijk om een keten op te zetten rond ‘illegalen’. Hoe kan je hier een gemeenschappelijk doel bepalen? Bij daklozen kan dit wel en het Antwerpse CAW heeft een analyse gemaakt van de daklozen die zij begeleiden. Op basis van 405 cliënten stellen zij vast dat het steeds om *multi-problem*-situaties gaat waarbij 45% gekend is bij justitie. Dus daar zie je dat justitie betrokken is. Maar vaak gaat het om zeer kleine feiten.

Johan De Paepe: Illegalen zijn inderdaad een moeilijke groep. Wij stellen vast dat, als we illegalen oppakken, de ‘dienst vreemdelingenzaken’ hen laat beschikken met het bevel om het grondgebied te verlaten. De facto stuur je hen terug de straat op.

Guido Vermeiren: Voor het parket is een ketenwerking rond illegalen niet evident. Van iemand die hier illegaal is, kunnen wij moeilijk zeggen dat hij hier mag verblijven of naar een instelling kan. Anderzijds snap ik wel dat dit niet overeenkomt met de realiteit. Heel veel mensen krijgen het bevel om het land te verlaten en worden later weer opgepakt. Dat is een probleem. Dat is een falende politiek eigenlijk.

Jeroen Maesschalck: Hiermee wordt duidelijk dat je de ketenregie niet of heel moeilijk kan gebruiken voor thema's waarover maatschappelijk geen normatieve consensus mogelijk is.

Kaat Boon: Mensen die in ketenregie terecht komen, en in de hulpverlening in het algemeen, zijn de zwaksten uit de samenleving. De minder zwakke groepen vinden andere wegen om uit de probleemsituatie te geraken.

Davy Simons: Inderdaad, dat is het profiel van de mensen in ketenregie. Is dit *net-widening*? Gaan de interventies zich hiermee uitbreiden? Neen toch? Als je een dakloze aan een dak kunt helpen en in een *housing first* project kunt laten stappen, dan worden ook de andere problemen aangepakt. Wat is dan het probleem?

Johan De Paepe: Het is net de bedoeling om de zwakste groepen te helpen. De zwakste groep raakt in de problemen omdat zij zich niet kunnen beroepen op een netwerk of op fondsen. Zij komen in een vicieuze cirkel terecht en ten slotte in situaties waar ook politie en justitie worden betrokken. Als de hulpverlener aanvoelt dat het in een bepaalde situatie fout loopt, dan gaat hij best naar de keten om te bespreken hoe het probleem moet worden aangepakt. Zo kan worden vermeden dat de hulpverlening tegen een muur blijft praten. De politie kan dit mogelijks doorbreken en de hulpverlening weer de kans geven om binnen te dringen, aan te klampen en verder te helpen.

Hans Dominicus: Ik denk dat het over *net-widening* gaat wanneer bij hulpverlening waar aanvankelijk politie en justitie nog niet betrokken is, die betrokkenheid in de keten tot stand komt. Dit is een grote stap omdat justitie met volle bevoegdheid en verantwoordelijkheid mee betrokken wordt in het verhaal. Gebeurt het veel dat men vanuit de vrijwillige hulpverlening in ketenregie stapt?

Davy Simons: Meer dan wij denken. Toen we CO3 startten, dachten wij dat 90 à 95% van de aanmeldingen zou komen van het parket en dat blijkt nu maar 30% te zijn. Ongeveer 60% komt uit politie, justitiehuisen en de hulpverlening. Ik vind hulpverleners soms repressiever dan justitie. Hulpverleners vinden soms dat ze een stok achter de deur nodig hebben en dan zegt justitie 'wij willen nog een kans geven'.

Guido Vermeiren: Het is aan de hulpverlening om zichzelf te bewaken. Ze moeten bij uitstek gericht zijn op die fase en omstandigheden waar men misschien (nog) niet met justitie in contact komt.

Davy Simons: CO3 heet niet zonder reden 'cliëntcentrale organisatie' en niet 'veiligheidsorganisatie'. Je ziet bij de partners dat de cliënt centraal staat. Als hulpverlener moet je dan soms iets assertiever zijn ten aanzien van politie en justitie. De hulpverlening moet wat meer vanuit haar eigen sterkte vertrekken.

Hans Dominicus: Er zijn twee elementen. Enerzijds de twijfelachtigheid van de vrijwilligheid. Anderzijds heb je ook verschillende probleemdefinities die opgedrongen worden. Als je dan toevallig in die keten zit met een bepaalde probleemdefinitie dan krijg je die door een heel massief systeem opgedrongen. Ik denk dat dit een risico is.

En wat als je op de rand van zo een probleemdefinitie van een keten zit? Misschien beter om niet te veel geloven in die ene oplossing.

Kaat Boon: Mijn vraag is eerder welke maatschappelijke norm we met zo'n ketenoverleg impliciet aan de cliënt opleggen. Vanuit welke visie kijken we naar zijn probleem? Als we dat bekijken vanuit de keten dan is dat een andere visie dan die van de cliënt. Ik denk dat die cliënt niet altijd weet wat er allemaal boven zijn hoofd gebeurt en wat de visie is.

Sven Cole: De vermaatschappelijking van de zorg is iets wat we allemaal mee hebben ingezet. Kijk maar naar 'plan 2020', 'artikel 107', enzovoort dat vraagt om samenwerking en ketenregie. Anders gaan we de voorzieningen massaal overbevragen.

Nele Hofman: Het is een feit dat de eerste lijn meer en meer onder druk komt. De vermaatschappelijking van de zorg heeft daar zeker een rol in maar biedt ook opportunititeiten. We moeten zorgen dat huisvesting en andere actoren dan klaar staan. Er wordt misschien een omschakeling gemaakt in de residentiële zorg, maar de rest volgt nog niet allemaal. De thuiszorg is er nog niet klaar voor, het OCMW is er nog niet klaar voor, zelfs onze maatschappij is niet klaar dat we zoveel psychiatrische patiënten of mensen met een handicap naast onze deur krijgen. Dat zijn culturen die we moeten binnen brengen en dat is een lange-termijntraject.